

Fredagen den 1 mars

Kl. 15.00

§ 1 Justerades protokollet för den 21 februari.

§ 2 Ang. vissa typer av disciplinstraff för anställda

Herr statsrådet LÖFBERG erhöll ordet för att besvara herr *Lövenborgs* (vpk) i kammarens protokoll för den 26 februari intagna fråga, nr 85, och anförde:

Herr talman! Herr *Lövenborg* har frågat mig om jag för min del vill medverka till att förhindra en sådan tillämpning av statstjänstemannalagen, att disciplinstraff av typen böter eller löneavdrag icke förekommer gentemot anställda.

I 1965 års statstjänstemannalag finns bestämmelser om bl. a. disciplinär bestraffning av tjänsteman som åsidosätter vad som åligger honom. Disciplinstraffen är enligt lagen varning, löneavdrag under högst 30 dagar, suspension i högst tre månader och, för vissa fall, avsättning.

Så länge det finns bestämmelser om disciplinstraff i statstjänstemannalagen, är myndigheterna givetvis skyldiga att iaktta dem lika väl som bestämmelser i andra lagar. Varje myndighet har därvid att självständigt och på eget ansvar tillämpa lagen i det enskilda fallet. Det ingår inte i mina befogenheter att påverka myndigheterna i denna bedömning.

Herr LÖVENBORG (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min enkla fråga.

I svaret hänvisas till den lag som gäller och till att myndigheterna på eget ansvar skall tillämpa lagen i det enskilda fallet. Men här gäller det ett konkret fall – en akut situation skulle jag vilja säga. Det handlar om de repressalier som *Vattenfall* hotar med gentemot arbetare som strejkade vid *Ritsembygget* i november. Den bakgrunden tror jag att statsrådet är på det klara med. Här går ett statligt företag fram med provokationer som metod i umgänget med sina arbetare. Strejken strax före jul provocerades fram. Ett statligt företag bröt sina givna löften, och det naturliga svaret var att arbetarna tog till sitt vapen, nämligen strejken.

Nu – några månader senare – går *Vattenfall* till ny attack. Nu kräver man att arbetarna i *Ritse* skall betala böter för en strejk som *Vattenfall*, ett statligt företag, provocerade fram genom att dra in tidigare givna förmåner. Det är ett otillständigt förfarande som komprometterar statsdriften, ett åskådningsexempel på dåligt omdöme hos en statlig företagsledning, som till varje pris skall hävda den egna prestige. Det är utmanande också därför att arbetarna i samband med att de återgick till arbetet efter att ha vunnit en seger – det gjorde de ju – fick en försäkran

om att inga repressalier skulle vidtas. Nu gör man det likafullt genom att kräva ut en bötessumma på 300 kronor. Jag vill nog kalla den typen av personalpolitik för en piskans politik. Vattenfalls ledning vill att pisksnärten skall drabba de arbetare som självfallet kämpar för sina intressen men som också arbetar i en miljö som är den hårdaste, kanske den vidrigaste man kan tänka sig i det här landet. Det är ett tungt jobb, det är isolering, det är snöstormar och kyla. Mot den bakgrunden menar jag att Vattenfall borde ha visat generositet och inte på ett utmanande och dumt sätt använt sig av bestraffning, som en orimlig lag fortfarande ger möjlighet till. Att stämningen bland jobbarna i Ritsem är upprörd är knappast att undra över.

Det är klart att statsrådet i det här fallet – liksom alltid – kan säga att han inte kan blanda sig i det enskilda fallet, men nog vore det ändå intressant att få något slags omdöme om det här sättet att använda statstjänstemannalagen. Kan det verkligen bedömas som nödvändigt och stärker det statens anseende som företagare?

Herr statsrådet LÖFBERG:

Herr talman! Jag skall inte gå in på bakgrunden till herr Lövenborgs fråga. Jag skall heller inte ta upp frågan om Ritsem och huruvida Vattenfall har agerat riktigt eller inte i det sammanhanget. Herr Lövenborg försöker provocera mig till det, men jag skall avstå.

Någon typ av omdöme måste statsrådet väl ändå ha i en sådan här fråga, säger herr Lövenborg. Men om jag avlevererade ”någon typ av omdöme” tog jag ju ställning till tolkningsfrågan i det här fallet, och det vill jag inte göra. Jag vill än en gång framhålla att ett enskilt statsråd inte bör lägga sig i en myndighets lagtolkning i ett visst fall. Det tillhör, herr Lövenborg, så att säga spelets regler och jag tycker vi skall hålla fast vid dem.

Jag vill emellertid tillägga en sak som jag tror kan vara av intresse för herr Lövenborg. Det är att ämbetsansvarskommittén, som har arbetat med frågan om bl. a. påföljdssystem också för statstjänstemän, har lagt fram ett förslag om en reformering av detta system. Enligt detta förslag – det har jag tidigare haft tillfälle att beröra här i kammaren – skall man i princip tillämpa de sanktionsmedel som förekommer i privat tjänst. Förslaget innebär alltså att de nuvarande reglerna om ämbetsansvar och disciplinstraff i statstjänstemannalagen skall slopas. En proposition, grundad på detta förslag, kommer att framläggas till årets riksdag. Det tycker jag är en upplysning som herr Lövenborg bör notera. Vi får i sinom tid tillfälle att ta ställning till huruvida vi skall ha ett sanktions-system i fortsättningen eller inte.

Herr LÖVENBORG (vpk):

Herr talman! Jag är ingen provokativ människa. Jag vill inte provocera statsrådet till uttalanden. Men jag noterar med tillfredsställelse att man är beredd att komma fram med nya förordningar och, som jag förstår, mjuka upp de bestämmelser om disciplinstraff som nu gäller.

Jag har som en illustration till mitt resonemang om statstjänstemannalagens nuvarande orimlighet använt Ritsemfallet, som är en akut

situation. Min fråga gällde om statsrådet inte vill medverka till att förhindra sådan tillämpning av lagen att disciplinstraff av den typ det här gäller skall få förekomma.

Om verkligen en proposition snart kommer att läggas fram tycker jag att det är naturligt att fråga statsrådet om det inte kan finnas en lämplig form för att få Vattenfalls ledning att avstå från hävdandet av bestämmelser som snart kommer att avlösas av andra, som jag får hoppas, bättre bestämmelser. Vattenfalls hot att använda statstjänstemannalagens disciplinbestämmelser på det här sättet tycker jag är groteskt. Det leder också till att de som är motståndare till den statliga företagsamheten får vatten på sin kvarn. Vattenfalls ledning tycker sig ha full frihet att ge sina arbetare bestraffning för att de reagerar mot diktatoriska arbetsköpmetoder. Jag anser att regeringen har all anledning att redan nu på ett eller annat sätt ingripa mot företagsledare som uppträder så att de komprometterar den statliga företagsamheten. Det var därför jag frågade statsrådet om han ville medverka till att förhindra sådan tillämpning av statstjänstemannalagen som nu är för handen i fallet Ritsem.

Herr statsrådet LÖFBERG:

Herr talman! Jag har ju, herr Lövenborg, gett ett exakt svar på denna fråga. Det är väl då inte särskilt stor mening med att på nytt upprepa den. Det innebär bara att jag får upprepa svaret.

Jag har sagt att det inte ingår i ett enskilt statsråds befogenheter att påverka myndigheterna i en lagtolkningsfråga. Tolkning av lagar och bestämmelser åvilar de enskilda myndigheterna att göra på eget ansvar och efter eget omdöme. Det vore helt oriktigt av mig att här i riksdagen ge uttryck åt någon speciell lagtolkning i det här sammanhanget. Däremot har jag tyckt att det kunde vara av intresse att nämna ämbetsansvarskommitténs förslag. Ett bifall till det förslaget skulle innebära att vi fick möjlighet att ändra på bestämmelserna om vi tycker det är motiverat. Det är ju den vägen man skall angripa en sådan här fråga.

Herr LÖVENBORG (vpk):

Herr talman! Jag förstår att jag inte kan pressa statsrådet till ett bestämt avståndstagande från den typ av personalpolitik som Vattenfall bedriver och som avspeglas i det här speciella fallet. Men man får hoppas att den starka reaktionen från arbetarna själva och från många andra håll kan pressa fram en förändrad attityd, ty annars är det mycket troligt att Vattenfall en vacker dag upptäcker att projektet Ritsem står utan arbetare.

Det är också angeläget, och jag noterar det, att det blir en proposition. Det är angeläget att den propositionen, som skall förändra statstjänstemannalagens disciplinregler – till det bättre, får jag hoppas – snabbt kommer på riksdagens bord. Den nu aktuella händelsen visar att det är bråttom med det.

För övrigt lovade ämbetsansvarskommittén redan 1971 att överlämna sitt slutbetänkande, men det har fortfarande inte kommit. Vi får hoppas att utfästelserna av i dag hålls bättre.

Överläggningen var härmed slutad.

Fredagen den
1 mars 1974

Ang. sysselsätt-
ningen i Vindelå-
dalen, m. m.

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON erhöill ordet för att besvara herr Nilssons i Agnäs (m) den 16 januari framställda interpellation, nr 22, till herr industriministern, och anförde:

Herr talman! Herr Nilsson i Agnäs har ställt följande frågor till industriministern.

1. Vill statsrådet för att skingra den aktuella oron bekräfta att beslutet att bevara Vindelälven ligger fast?
2. Vill regeringen påskynda de åtgärder som vidtagits eller planeras för sysselsättningen i Vindelådalen?

Interpellationen har överlämnats till mig för besvarande.

Den första frågan vill jag besvara med att påminna om att statsministern den 13 april förra året som svar på två enkla frågor gav riksdagen beskedet "att någon omprövning ej kommer att ske av regeringens beslut att inte bygga ut Vindelälven".

Frågan om sysselsättningen i Vindelälvsområdet behandlades av riksdagen i fjol. Av den redogörelse som lämnades i proposition nr 50 om medlen i den fortsatta regionalpolitiska stödverksamheten framgick att de åtgärder som sedan år 1967 vidtagits i Vindelälvsområdet, när de får full effekt, kommer att medföra ett tillskott av nära 1 300 nya permanenta arbetstillfällen. Det är den regionalpolitiska stödverksamheten som ger dessa resultat. Vidare kan nämnas den sysselsättning som utbyggnaden av Juktans kraftstation ger upphov till.

I enlighet med förslag i den nämnda propositionen anslog riksdagen medel för att under en fyraårsperiod bygga ut väg 363 och vissa andra vägar. Bland de planerade åtgärder som nämndes i propositionen var bl. a. kommunala sysselsättningsinsatser drivna med bidrag från staten. Sådan verksamhet är nu i gång i tre Vindelälvskommuner, nämligen Sorsele, Vindeln och Arjeplog.

Regeringen har vidare uppdragit åt länsstyrelsen i Västerbottens län att bilda en samarbetskommitté med uppgift att ta initiativ till erforderliga åtgärder för utveckling av Vindelälvsområdet och att samordna och prioritera insatserna inom området. Kommitténs arbete bör särskilt inriktas på satsningar som kan vara av betydelse för turismen.

Det är alltså en betydande verksamhet i gång för att stödja sysselsättningen i Vindelälvsområdet. Verksamheten kommer att fortsätta med all den skyndsamhet som är möjlig.

Herr NORDGREN (m):

Herr talman! Min riksdagskollega herr Tore Nilsson i Agnäs har i en interpellation ställt två frågor angående Vindelådalen som statsrådet och chefen för arbetsmarknadsdepartementet nu besvarat. Herr Nilsson i Agnäs har tyvärr blivit förhindrad att ta emot svaret, och försynt som han är ville han inte besvara statsrådet med att sätta ut ny tid för svaret utan har bett mig att ta emot detsamma. Jag hoppas att varken talmannen eller statsrådet har något att invända emot det.

Låt mig först på såväl herr Nilssons i Agnäs som mina egna vägnar få tacka statsrådet för det enligt min uppfattning klart formulerade positiva svaret.

Bakgrunden till herr Nilssons i Agnäs frågor är att Kungl. Maj:t dröjde med att meddela beslutet om att älven icke skulle byggas ut, och kommunerna hade under tiden stora svårigheter med sysselsättningen. Efter det att beskedet lämnats och löftet om andra sysselsättningsfrämjande åtgärder givits och, som vi nu också hört, igångsatts, spred sig en viss optimism och framtidstro där uppe. Men när diskussionerna om energiförsörjningen började för några månader sedan märktes på nytt viss oro bland befolkningen. Det var därför herr Nilsson ansåg det angeläget att ett klart besked lämnades från regeringens sida. Det har vi nu fått i och med att arbetsmarknadsministern i sitt svar i dag på den första frågan upprepat statsministerns ord "att någon omprövning ej kommer att ske av regeringens beslut att inte bygga ut Vindelälven". Detta besked glädjer även mig personligen, som under min tid som ledamot i dåvarande allmänna beredningsutskottet hade tillfälle att tillsammans med utskottet besöka Vindelälvsområdet. Vi konstaterade då på utskottsresan vilken utomordentligt vacker och för turismen lämplig natur som där fanns. Vi ansåg också att goda möjligheter för industriell utveckling förelåg, inte minst tack vare den idoga befolkningen och tillgången på råvaror. Allt naturligtvis under förutsättning av ett väl utbyggt vägnät, god trafikservice och regionalpolitiska satsningar.

Beträffande herr Nilssons andra fråga angående sysselsättningen i Vindelådalen konstaterar jag med tillfredsställelse beskedet i svaret, att den regionalpolitiska verksamhet som satts i gång där kommer att — när den får full effekt — medföra ett tillskott av nära 1 300 nya arbetstillfällen. Låt mig, herr statsråd, uttrycka den förhoppningen att statsrådet och regeringen medverkar till att den fulla effekten snarast möjligt uppnås.

Slutligen fick vi också veta att regeringen uppdragit åt länsstyrelsen att bilda en samarbetskommitté med uppgift att ta initiativ till ytterligare åtgärder. Jag hoppas att den kommittén snabbt kommer i gång med sitt arbete.

I förhoppning om att de åtgärder som nu är på gång verkligen skapar de sysselsättningstillskott och den uppblomstring inom näringslivet, turismen och forskningen samt på kommunikationsområdet som Vindelälvsområdet och dess befolkning så väl behöver och är värda ber jag ännu en gång att på herr Nilssons i Agnäs och egna vägnar få tacka för det positiva svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Interpellation nr 42 ang. förmögenhetsbildningen

Ordet lämnades på begäran till

Herr BURENSTAM LINDER (m), som yttrade:

Herr talman! En ökad kollektivisering utgör socialdemokratisk politik på förmögenhetsbildningens område som på så många andra områden. Ägandekoncentration på ett begränsat antal privata händer är förkastlig men en kollektivisering av ägandet kan bli än farligare. Det finns flera

orsaker till detta.

I varnande framtidsskildringar, av vilka några stycken nått litterär berömmelse, riktas stor uppmärksamhet på risken för den enskilda människans ställning av en statlig *maktkoncentration*. Medlen för statlig maktkoncentration är många. Ett av de allra viktigaste är dock en kollektivisering av sparande och ägande. Erfarenheterna från de länder som verkligen prövat sådana system visar, att de är oförenliga med frihet och oberoende.

Ett decentraliserat ägande, dvs. en decentraliserad förvaltning av landets resurser, löser förvisso inte maktfördelningens alla svåra problem men leder till en ökning i medbestämmandet som inte kan erbjudas av ett kollektivt ägande. En enkel illustration till detta är att den person som har ett eget hem sannolikt utövar större medbestämmande över sin bostad än den person som hyr hos ett s. k. allmännyttigt bostadsföretag. Men ett spritt ägande befrämjar inte bara de enskilda individernas medbestämmande. Det kan också ge en bättre *social trygghet*. Egna tillgångar utgör i skiftande skeden av tillvaron en försvarslinje, som inte kan ges en lika individuell anpassning genom olika samhällsliga åtgärder. Hur mångskiftande former av stödåtgärder som än konstrueras måste det ändå bli en byråkratisk och stelbent tillämpning. Den enskilda individens krav på *självrespekt* kan också bättre uppfyllas om han eller hon ges bättre förutsättningar att reda upp svårigheter själv. Att denna synpunkt inte kan viftas bort visas av att många människor även i svårt trångmål undviker socialhjälp.

Erfarenheterna bekräftar vidare, att de ekonomiska mål, som samhället uppställer, lättare kan nås om man tar till vara de *drivkrafter* som enskilt initiativ och företagande innehåller. De försök som gjorts med statligt företagande har i vissa fall varit helt berättigade, men de avslöjar också att statligt företagande satt i system skulle ge en sämre resurstillväxt och därmed ge sämre förutsättningar att nå de särskilda samhällsliga mål man har, mål som man i vissa fall kan vilja uppnå just genom ett subventionerat statligt företagande. Mot denna bakgrund är det olyckligt att under senare år nyföretagandet sviktat och att de mindre och medelstora företagen fått relativt försvarade villkor. Detta är olyckligt från två synpunkter: dels utgör de mindre och medelstora företagen och nyföretagandet en viktig källa till framsteg, dels utgör de mindre företagen en företagsform som är liktydig med ett mycket spritt ägande.

För att möjliggöra en ekonomisk expansion fordras rimlig avkastning på insatta resurser och för att tillåta det risktagande som en utbyggnad ofta är förenad med fordras en avkastning som ger underlag för en hög självfinansiering. Men en sådan vinstnivå kan leda till orättvisa förmögensökningar på ett begränsat antal händer. För att mildra denna motsättning krävs åtgärder ägnade att åstadkomma ett mycket spritt ägande genom livaktiga mindre företag och genom en spridning av de stora företagens aktier till stora löntagargrupper.

Just detta problem, som består i motsättningen mellan kraven på tillfredsställande avkastning och rättvis fördelning, skulle man tycka kunde lösas genom en kollektivisering av ägandet. Men ginge man den vägen skulle det innebära, att man utsatte sig för den mycket stora risken

att få den farliga form av ojämlikhet som en alltför stark och dominerande stat i förhållande till de enskilda människorna innebär.

I debatten om den solidariska lönepolitiken, vinstnivån och ägandefördelningen har framlagts olika idéer innebärande en kollektivisering av ägandet. Riskerna med sådana förslag bör uppmärksammas i tid. Helt annorlunda vore det om man sökte sig fram på vägar som innebure en vidgning av det enskilda ägandet av företag till breda löntagargrupper. Som modell för en sådan decentralisering av ägandet kan man ta Svenska handelsbankens arrangemang med aktiespridning till de anställda. Motsatsen utgör den fjärde AP-fonden. Inget tal om att den aktieköpande fjärde AP-fonden är "löntagarägd" och "löntagarstyrd" kan förta verkligheten, att den enskilda löntagaren har ett till intet gränsande inflytande på denna fond och inget meddeläggande i denna. Den ligger i statlig hand. Den utgör inte ett led i att sprida medinflytandet och ägandet.

Att som i den socialdemokratiska politiken inte våga sprida ägandet och göra det individuellt innebär en omyndigförklaring av löntagarna.

Mot denna bakgrund skulle jag vilja rikta följande fråga till finansministern:

Anser finansministern att det finns anledning att framlägga förslag till åtgärder som kan kraftigt befrämja ett spritt, individuellt meddeläggande som alternativ till ökad kollektivisering eller privat förmögenhetskoncentration?

Denna anhållan bordlades.

§ 5 Anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

Nr 13 med anledning av till utskottet hänvisade framställningar i propositionen 1974:1 om anslag för budgetåret 1974/75 under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.

Lagutskottets betänkanden

Nr 1 i anledning av motion angående vårdsnaden om barn utom äktenskap

Nr 2 i anledning av motion om åtgärder för att undanröja ekonomisk diskriminering av äktenskapet

Nr 3 i anledning av motion angående inskränkning i möjligheterna till godtrosförvärv

Nr 4 i anledning av motion angående de homosexuellas familjerättsliga ställning

Försvarsutskottets betänkanden

Nr 5 med anledning av motion angående utbildningen av vapenfria tjänstepliktiga i barn- och ungdomsverksamhet

Nr 6 med anledning av motion om avveckling av drivmedelsransoneringen

Nr 7 med anledning av motion om tjänstgöring i internationellt biståndsarbete som alternativ till värnpliktstjänstgöring och vapenfri tjänst

Nr 8 med anledning av propositionen 1974:8 angående rörlig kredit för oljeköp, m. m.

Nr 9 med anledning av propositionen 1974:16 om tillämpning av 2 § lagen (1973:861) om lokal kristidsförvaltning

Nr 10 med anledning av propositionen 1974:17 med förslag till lag om ransonering av stadsgas

Socialförsäkringsutskottets betänkande

Nr 5 i anledning av dels propositionen 1974:1 i vad avser visst anslag för budgetåret 1974/75 till allmän försäkring m. m., dels propositionen 1974:15 med förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring jämte motioner

Utbildningsutskottets betänkanden

Nr 4 med anledning av motioner angående skolhälsovården

Nr 5 med anledning av motioner om utvärdering av anordningen fritt valt arbete på grundskolans högstadium m. m.

Trafikutskottets betänkande

Nr 4 i anledning av motioner rörande vissa frågor beträffande lagen (1972:435) om överlastavgift

Näringsutskottets betänkande

Nr 3 i anledning av motioner angående försäljningen av pyrotekniska varor

Civilutskottets betänkanden

Nr 5 i anledning av motioner angående markpolitiken m. m.

Nr 6 i anledning av motioner om ändring i expropriations- och förköpslagstiftningen

Nr 7 i anledning av motion angående planeringskrav för glesbebyggelse, m. m.

Nr 8 i anledning av motion angående tillstånd enligt byggnadslagen och miljöskyddslagen till vissa industrietableringar

Nr 9 i anledning av motioner angående den ekologiska sakkunskapen i byggnadsnämnd samt om ökade möjligheter för enskilda personer att påverka planfrågor m. m.

Nr 10 i anledning av motioner om ändring i byggnadsstadgan, m. m.

§ 6 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor denna dag framställdes, nämligen av

Nr 93 Herr *Westberg* i Ljusdal (fp) till herr justitieministern angående tidpunkten för proposition med anledning av förmynderskapsutredningens betänkande "Förmynderskap":

När kan en proposition väntas med anledning av förmynderskapsutredningens år 1970 framlagda betänkande?

Nr 94 Fru *Marklund* (vpk) till herr utbildningsministern angående försöksverksamheten med "kabelvision Kiruna":

Hur ser statsrådet på de ekonomiska möjligheterna att i första hand till årets utgång förlänga försöksverksamheten med "kabelvision Kiruna"?

Nr 32

Fredagen den
1 mars 1974

Nr 95 Fru *Sundberg* (m) till herr handelsministern om åtgärder för att begränsa sortimentet på vissa varor:

Avser statsrådet att vidtaga åtgärder för att begränsa sortimentet på vissa varor?

§ 7 Kammaren ätskildes kl. 15.19.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert